

ÚVOD 9

PRVNÍ KAPITOLA

ZÁKLADNÍ POJMY 11

1.1 Kategorie a druhy motorových vozidel ..	11
1.1.1 Kategorie vozidel ..	11
1.1.2 Druhy vozidel ..	11
1.2 Hlavní části motorových vozidel ..	11
1.2.1 Osobní automobily ..	11
Podvozek ..	11
Poháněcí soustava ..	11
Samonosná karosérie ..	12
Příslušenství ..	12
Výstroj ..	12
Výbava ..	12
1.2.2 Nákladní automobily ..	12
Strojový spodek ..	12
Karosérie ..	12
Příslušenství ..	12
Výstroj ..	12
Výbava ..	12
1.3 Hmotnosti automobilu ..	12
1.3.1 Pohotovostní hmotnost kompletního vozidla ..	12
1.3.2 Konstrukční celková hmotnost	12
1.3.3 Přípustná celková hmotnost ...	12
1.3.4 Konstrukční užitečná hmotnost ..	12
1.3.5 Přípustná užitečná hmotnost ..	13
1.3.6 Největší konstrukční hmotnost na nápravu ..	13
1.3.7 Nejvyšší přípustná hmotnost na nápravu ..	13
1.3.8 Nejvyšší konstrukční přípojná hmotnost ..	13
1.3.9 Nejvyšší přípustná přípojná hmotnost ..	13
1.3.10 Nejvyšší konstrukční hmotnost přívěsové nebo návěsové jízdní soupravy ..	13
1.3.11 Nejvyšší přípustná hmotnost přívěsové nebo návěsové jízdní soupravy ..	13
1.4 Základní rozměry automobilů ..	13
1.4.1 Předpoklady pro určení rozměrů ..	13
1.4.2 Vnější rozměry automobilu	13
Rozvor [A] ..	13

Délka automobilu [B] ..	14
Převis [C, D] ..	14
Rozchod [E, F] ..	14
Šířka automobilu [G] ..	14
Výška automobilu [H] ..	15
Světlá výška automobilu [J] ..	15
Nájezdový úhel [K, L] ..	15
Výška rámu nad vozovkou [M] (u užitkových automobilů) ..	15
Vyložení závěsného zařízení [N]	17
Výška závěsného zařízení [P] ..	17
1.4.3 Vnitřní rozměry osobního automobilu (obr. 1.5) ..	17
1.4.4 Ložné rozměry (rozměry zavazadlového prostoru) (obr. 1.6) ..	17
Maximální ložné rozměry [a, b, c] ..	17
Čisté ložné rozměry [a, b, c ₁] ..	18
Výška ložné plochy [d] ..	18
Ložný objem (dm ³ , m ³) ..	18
1.5 Základní koncepce osobních automobilů ..	18
1.5.1 Klasická koncepce ..	18
Výhody ..	18
Nevýhody ..	19
1.5.2 Přední pohon ..	19
Výhody ..	19
Nevýhody ..	19
1.5.3 Zadní pohon ..	19
Výhody ..	19
Nevýhody ..	19
1.6 Základy dynamiky motorových vozidel .	20
1.6.1 Poloměry automobilního kola (je myšleno kolo včetně pneumatiky) ..	20
Druhy poloměrů ..	20
Příklad ..	20
1.6.2 Adheze ..	21
Příklad ..	21
1.6.3 Jízdní odpory ..	21
Odpor valení ..	21
Odpor vzdušný (aerodynamický)	22
Odpor proti stoupání ..	22
Odpor proti zrychlení ..	23
1.6.4 Rovnováha sil na vozidle ..	23
Grafické znázornění vztahu mezi tažnou silou a rychlostí vozidla v závislosti na jízdních odporech	23

1.6.5 Směrová stabilita vozidla	24
Síly působící na vozidlo	
při směrové úchylce (obr. 1.16) ..	24
Vozidlo přetáčivé	24
Vozidlo nedotáčivé	25
1.7 Třídění osobních automobilů	25
1.7.1 Karosérie osobních	
automobilů	26

DRUHÁ KAPITOLA KAROSÉRIE 29

2.1 Účel	29
2.2 Umístění na vozidle	29
2.3 Jednostopá motorová vozidla	30
2.4 Dvoustopá motorová vozidla	30
2.4.1 Osobní automobily	30
S uzavřenou karosérií	30
S měnitelnou karosérií	31
S otevřenou karosérií	31
2.4.2 Autobusy	32
2.4.3 Užitková vozidla	33
Dodávkové automobily	33
Nákladní automobily	33
Tahače	34
2.5 Přípojná vozidla	35
2.6 Jízdní soupravy	35
2.7 Požadavky na karosérii z hlediska	
bezpečnosti	35
2.7.1 Aktivní bezpečnost	35
Jízdní bezpečnost	35
Kondiční bezpečnost	35
Pozorovací bezpečnost	35
Ovládací bezpečnost	36
2.7.2 Pasivní bezpečnost	36
Vnější bezpečnost	36
Vnitřní bezpečnost	36

TŘETÍ KAPITOLA RÁMY 37

3.1 Účel	37
3.2 Umístění na vozidle	37
3.3 Požadavky na rám	37
3.4 Druhy rámu	37
3.4.1 Rámy automobilů	37
Rám obdélníkový (žebřinový)	
(obr. 3.1)	37
Rám křížový (obr. 3.2)	37
Rám páteřový	37

Rám plošinový (obr. 3.5)	38
Rám smíšený	38
Rám pomocný	38
Rám příhradový	38
Rám obvodový (perimetrický)	
(obr. 3.6)	38
3.4.2 Rámy motocyklů	38
Rám otevřený (obr. 3.7)	38
Rám uzavřený (obr. 3.8)	39
Rámy z lehkých slitin (obr. 3.9) ..	39

ČTVRTÁ KAPITOLA ODPRUŽENÍ 41

4.1 Účel	41
4.2 Umístění na vozidle	41
4.3 Některé důležité pojmy	41
4.3.1 Kmitání	41
4.3.2 Frekvence vlastních kmitů	
pružiny	41
4.3.3 Tuhost pružiny	42
4.3.4 Kvalita odpružení	42
Hmotnost odpružených částí	42
Hmotnost neodpružených částí ...	42
4.4 Systém odpružení vozidla	42
4.4.1 Hodnocení jednotlivých	
druhů pružin nebo pružicích	
systémů	42
4.5 Odpružení ocelovými pružinami	43
4.5.1 Listová pera	43
Konstrukce (obr. 4.3)	43
Progresivita pérování (obr. 4.4) ...	43
Umístění na vozidle	44
Vlastnosti listových per	44
4.5.2 Vinuté pružiny	44
Konstrukce	44
Progresivita pérování	44
Umístění na vozidle	45
Vlastnosti vinutých pružin	45
4.5.3 Zkrutné (torzní) tyče	46
Konstrukce (obr. 4.11)	46
Progresivita pérování	46
Umístění na vozidle	46
Vlastnosti zkrutných tyčí	46
4.6 Pryžové, pneumaTické	
a hydropneumatické Pružiny	46
4.6.1 Pryžové pružiny	46
Konstrukce	46
Vlastnosti pryžových pružin	47

4.6.2 Pneumatické odpružení	47	6.4.2 Vznik gyroskopického	63
Konstrukce	47	momentu (obr. 6.1)	63
Umístění na vozidle	48	6.4.3 Samořízení nápravou	63
Vlastnosti pneumatických pružin	48	6.5 Rozdělení náprav podle konstrukce	64
4.6.3 Hydropneumatické pružiny	48	6.5.1 Tuhé nápravy	64
Konstrukce	48	Nápravnice	64
Hydropneumatický pružicí systém		Mostové nápravy	65
s proměnnou tvrdostí pružin	50	Vlastnosti tuhých náprav	66
Vlastnosti hydropneumatického		6.5.2 Náprava De-Dion (obr. 6.11) ..	66
odpružení	52	6.5.3 Výkyvné nápravy	67
		Nápravy kyvadlové	67
		Náprava úhlová (obr. 6.16)	68
		Náprava se dvěma příčnými	
		rameny ve tvaru lichoběžníku	
		(lichoběžníková) (obr. 6.18)	69
		Náprava kliková (obr. 6.21)	70
		Náprava McPherson (obr. 6.26) ..	72
		Nápravy s víceprvkovým	
		závěsem	74
PÁTÁ KAPITOLA		SEDMÁ KAPITOLA	
TLUMIČE A STABILIZÁTORY	53	KOLA A PNEUMATIKY	79
5.1 Tlumiče	53	7.1 Účel (kolo včetně pneumatiky)	79
5.1.1 Účel	53	7.2 Umístění na vozidle	79
5.1.2 Umístění na vozidle	53	7.3 Kola (pouze kovové části)	79
5.1.3 Základní pojmy	53	7.3.1 Konstrukce kola	79
Základní rozdělení tlumičů	53	Kola disková	79
5.1.4 Konstrukce tlumičů	53	Kola hvězdicová	79
Tlumiče kapalinové	53	Kola drátová	80
Tlumiče plynokapalinové	54	7.3.2 Konstrukce ráfků	80
Některé další druhy tlumičů	55	Ráfky jednodílné	80
5.1.5 Udržování konstantní		Vícedílné ráfky (ploché)	80
vzdálenosti podlahy vozidla		Ráfky Trilex (obr. 7.8)	81
od náprav (světlé výšky)	58	7.3.3 Označování ráfků (obr. 7.9) ...	81
Tlumič se samočerpacím účinkem		Prohloubené ráfky	81
(obr. 5.9)	58	Ploché ráfky	81
Tlumič u pneumatického		7.3.4 Uložení kol na nápravě	81
pérování	59	Způsoby uložení	82
5.2 Stabilizátory	59	7.4 Pneumatiky	83
5.2.1 Účel	59	7.4.1 Konstrukce pneumatiky	
5.2.2 Umístění na vozidle	59	(obr. 7.14 je na str 74)	83
5.2.3 Zkrutné stabilizátory	59	Kostra (5)	83
Konstrukce	59	Nárazník (6)	83
Činnost stabilizátoru	60	Běhoun (1)	84
Další možná provedení	61	Patka pláště (4)	85
5.2.4 Kapalinové stabilizátory	61	Bok pláště (3)	85
5.2.5 Elektronicky řízené		7.4.2 Bezdušové pneumatiky	
stabilizátory	62	(obr. 7.16)	85
6.1 Účel	63		
6.2 Umístění na vozidle	63		
6.3 Rozdělení náprav	63		
6.3.1 Podle konstrukce (viz 6.5)	63		
6.3.2 Podle vztahu k pohonu			
vozidla	63		
6.3.3 Podle vztahu k řízení vozidla .	63		
6.4 Hlediska pro hodnocení náprav	63		
6.4.1 Vznik boční síly	63		

7.4.3 Kontrola tlaku v pneumatikách	85	Druhy bubnových brzd	97
7.4.4 Označování pneumatik	86	Rozpěrné zařízení	99
Rozměr	86	Brzdový buben	100
Profilové číslo	86	Brzdové čelisti	100
Nosnost pneumatiky (tab. 7.1)	86	Zařízení pro seřízení brzdových čelistí	100
Rychlostní kategorie (tab. 7.2)	86	8.6.3 Kotoučové brzdy	101
Slovní označení	86	Konstrukce a princip činnosti (obr. 8.17)	101
Indikátor opotřebení TWI	87	Vlastnosti	101
Příklady označení	88	Kotoučová brzda s pevným třmenem (obr. 8.18)	102
OSMÁ KAPITOLA		Kotoučová brzda s plovoucím třmenem	102
BRZDY	91	Brzdový kotouč	103
8.1 Rozdělení brzdových soustav podle účelu	91	8.6.4 Brzdové obložení	104
8.1.1 Provozní brzdová soustava	91	8.6.5 Brzdová kapalina	105
8.1.2 Nouzová brzdová soustava	91	8.6.6 Uspořádání brzdových okruhů	105
8.1.3 Parkovací brzdová soustava	91	Uspořádání „přední/zadní“ („II“)	105
8.1.4 Zpomalovací brzdová soustava	91	Uspořádání „diagonální“ („X“)	105
8.2 Umístění na vozidle	91	Uspořádání „trojúhelníkové“ („LL“)	105
8.3 Základní pojmy	91	8.6.7 Brzdová soustava s posilovačem	106
8.3.1 Doba brzdění (s)	91	Účel	106
8.3.2 Dráha brzdění (s)	92	Podtlakový posilovač brzd	106
8.3.3 Brzdná dráha (m)	92	Elektronicky řízený podtlakový posilovač brzd BAS (brzdový asistent) (obr. 8.25)	108
8.3.4 Brzdné zpomalení a (může být označeno i b) ($m \cdot s^{-2}$)	92	Hydraulický posilovač brzd (obr. 8.26)	108
8.4 Zákonné předpisy (výpis)	92	8.6.8 Rozdělení brzdné síly	109
8.5 Druhy brzdových soustav podle zdroje energie	92	Omezovač brzdné síly (hydraulický omezovač tlaku) ...	109
8.5.1 Přímočinná brzdová soustava	92	Regulátor brzdné síly (hydraulický regulátor tlaku)	110
8.5.2 Brzdová soustava s posilovačem	92	Zátěžový regulátor brzdné síly (mechanický regulátor tlaku)	110
8.5.3 Nepřímočinná brzdová soustava (strojní brzdy)	92	Elektronický rozdělovač brzdné síly	110
8.6 Kapalinové brzdy	93	8.6.9 Protiblokovací systém ABS ..	111
Konstrukce	93	Účel	111
Princip činnosti	93	Základní fyzikální podmínky při brzdění	111
8.6.1 Hlavní brzdový válec	94	Požadavky na ABS	113
Účel	94	Dynamika brzděného kola	113
Konstrukce	94		
Princip činnosti	94		
Hlavní brzdový válec s centrálním ventilem	96		
8.6.2 Bubnové brzdy	97		
Konstrukce a princip činnosti (obr. 8.10)	97		
Vlastnosti bubnových brzd	97		

Provedení systémů ABS	115	8.7.5 Dvouhadicová vzduchotlaká brzdová soustava přívěsu	151
Bosch ABS 2 S	115	Konstrukce	152
Elektronický závěr diferenciálu EDS	121	Princip činnosti	152
Jednotlivé části ABS	123	8.7.6 Hlavní části vzduchotlaké soustavy užitkových vozidel	154
Protiblokovací systém ABS u motocyklů	127	Zařízení plicního okruhu (A)	154
8.6.10 Regulace prokluzu ASR	129	Zařízení okruhů provozních brzd (B)	163
Účel	129	Zařízení okruhu parkovací brzdy (C)	175
Požadavky na ASR	129	Zařízení okruhu řízení brzd přívěsu (D)	176
Princip činnosti	130	8.7.7 Brzdy užitkových vozidel	181
Elektronické řízení výkonu motoru EMS	130	Bubnové brzdy	181
Regulace brzdného momentu motoru MSR	131	Kotoučové brzdy	181
Provedení systémů Bosch ASR	131	Samočinné nastavení třecích brzd	182
Řízení zapalování a vstřikování	133	8.7.8 Protiblokovací brzdový systém ABS u užitkových vozidel	184
8.6.11 Systém dynamické stabilizace vozidla ESP	134	Samočinná zátěžová regulace brzdné síly (ALB)	185
Požadavky na systém	135	Princip regulace ABS	185
Hlavní části	135	Hlavní části protiblokovacího brzdového systému ABS	186
Regulace systému	136	Princip činnosti systému ABS ...	189
8.6.12 Systém jízdní stability vozidla ESP II	136	Příklady použití	191
Systém jízdní stability ESP s funkcí DSR	141	8.7.9 Regulace prokluzu ASR u užitkových vozidel	192
Doplňkové funkce systémů jízdní stability	141	Účel	192
Brzdění s podporou systému ACC	142	Princip regulace	192
8.7 Vzduchotlaké brzdy	144	Hlavní části	193
8.7.1 Zobrazení vzduchotlaké brzdové soustavy	144	8.7.10 Elektronické brzdové soustavy nákladních vozidel (EBS)	196
Označení přípojek jednotlivých zařízení	145	Regulace jízdní stability ESP nákladních vozidel	199
8.7.2 Dvouokruhová vzduchotlaká brzdová soustava	145	8.8 Zpomalovací (odlehčovací) brzdy	201
Hlavní části	146	8.8.1 Výfukové brzdy	201
8.7.3 Dvouokruhová dvouhadicová vzduchotlaká brzdová soustava	146	8.8.2 Motorové brzdy	201
Konstrukce	148	8.8.3 Elektromagnetické vířivé brzdy (elektrické retardéry)	202
Princip činnosti	148	8.8.4 Hydrodynamické brzdy (kapalinové retardéry)	203
8.7.4 Dvouokruhová dvouhadicová vzduchotlaká brzdová soustava s ABS	150	DEVÁTÁ KAPITOLA	
Konstrukce	150	ŘÍZENÍ	205
Princip činnosti	150	9.1 Účel	205
		9.2 Umístění na vozidle	205

9.2.1 Hlavní části	205	9.8 Řízení s posilovačem	215
9.3 Jízda zatáčkou	205	9.8.1 Řízení s hydraulickým	
9.3.1 Odvalování kol v zatáčce	205	posilovačem	216
9.3.2 Lichoběžník řízení	205	Princip činnosti	216
9.4 Geometrie řízení	206	9.8.2 Hřebenové řízení s hydraulickým	
9.4.1 Odklon kola	206	posilovačem	217
Pozitivní odklon	206	Zdroj tlakového oleje	218
Negativní odklon (příklon)	206	Řídicí ventil	218
9.4.2 Příklon rejdové osy	206	Pracovní válec	218
9.4.3 Poloměr rejdu	207	9.8.3 Elektronicky řízený hydraulický	
Pozitivní poloměr rejdu	207	posilovač řízení	218
Negativní poloměr rejdu	207	9.8.4 Elektrické posilovače řízení .	219
Nulový poloměr rejdu	207	Lucas EPAS	219
9.4.4 Záklon rejdové osy	207	Posilovač NSK EPS	220
Pozitivní záklon	208	Výhody elektrických	
Negativní záklon (předklon)	208	posilovačů řízení	221
9.4.5 Sbíhavost	208	Umístění elektrického posilovače	
9.4.6 Diferenční úhel	209	u různých typů motorových	
9.5 Volant a hřídel volantu	209	vozidel	221
9.6 Převodky řízení	210	9.9 Řízení s proměnným převodem	221
9.6.1 Účel	210	9.9.1 Základní princip	223
9.6.2 Převodový poměr	210	9.9.2 Perspektiva	224
9.6.3 Druhy převodek řízení	210		
Hřebenová převodka řízení	210	DESÁTÁ KAPITOLA	
Maticové převodky	212	PODVOZKY TRAKTORŮ	227
Šnekové převodky řízení	213	10.1 Podvozek traktoru	227
9.7 Řídicí tyče	214	10.2 Odpružení traktoru	227
9.7.1 Účel	214	10.3 Řízení kolových traktorů	229
9.7.2 Hlavní části	214		
Kulové klouby řízení	214	PŘÍLOHA A	
9.7.3 Uspořádání spojovacích		ZNAČKY	233
řídících tyčí	214	PŘÍLOHA B	
Spojovací řídicí tyče u tuhé		ZKRATKY	241
nápravy	214	POUŽITÁ LITERATURA	245
Spojovací řídicí tyče u výkyvné			
nápravy	214		
9.7.4 Kulové klouby řízení	215		